

Polityka regionalna UE realizowana w Polsce w latach 2004–2006 i potencjalna rola sektora bankowego w realizacji tej polityki

Krzysztof Wąsowski

Wprowadzenie

Jedną z najbardziej wymiernych finansowo korzyści wejścia Polski do Unii Europejskiej jest wyasygnowanie dla naszego kraju środków strukturalnych w ramach realizowanej przez UE polityki regionalnej. Uwzględniając bieżące ceny Polska ma szansę na transfery z tytułu realizowania tej polityki w wysokości prawie 13 mld euro¹ (okres programowania 2004–2006)². Stopa absorpcji³ (wykorzystania) tych środków przesądzi, naturalnie, o bilansie transferów finansowych pomiędzy Polską a UE, tj. o tym, czy kraj stanie się płatnikiem netto unijnego budżetu. Ponadto, będzie rzutować na ilość środków strukturalnych, które skłonna będzie wyasygnować UE w kolejnym okresie programowania,

przewidzianym na lata 2007–2013. Niska stopa absorpcji pomocy unijnej przez nasz kraj w obecnym okresie programowania pozbawi argumentów zwolenników zacieśniania współpracy europejskiej w ramach polityki regionalnej i wesprze frakcję opowiadającą się za przeniesieniem ciężaru realizowania i finansowania polityki regionalnej w większym zakresie na rządy poszczególnych krajów członkowskich⁴.

Wyznaczenie nawet przybliżonej prognozy realnej stopy absorpcji, jaką osiągnie nasz kraj w najbliższych latach, jest w praktyce niezwykle trudne⁵. Można jednak wskazać na główne czynniki sukcesu oraz zagrożenia, które mogą mieć wpływ na poziom absorpcji środków strukturalnych w Polsce. Wśród wielu czynników istotnych dla wykorzystania pomocy unijnej naukowcy eksperci rządowi i z organizacji pozarządowych wymienią najczęściej⁶:

– stworzenie sprawnego systemu wdrażania pomocy regionalnej na każdym szczeblu administracji publicznej,

¹ Trudno ustalić dokładną kwotę alokacji pomocy w najbliższych latach, gdyż wartość niewykorzystanych środków w danym roku będzie urealniana (deflator we WE wynosi obecnie około 2% średniorocznie). Pierwotnie została ona ustalona na poziomie 11 368,6 mln euro (patrz tabela 2, Źródła finansowania NPR 2004-2006).

² Alokacja środków została oficjalnie potwierdzona ze strony KE w: Artykuł 2, Decyzja Komisji z dnia 22/VI/2004 r. zatwierdzająca Podstawy Wsparcia Wspólnoty dla pomocy strukturalnej Wspólnoty dla regionów spełniających kryteria Celu 1 w Polsce, Bruksela, 22/VI/2004, C (2004) 2092 final.

³ Stopę absorpcji należy rozumieć jako iloraz poziomu płatności (ang. *payments*) w stosunku do wysokości zobowiązań (ang. *commitments*). Płatności to efektywnie wypłacone środki pomocowe w danym okresie programowania (budżetowania) na rzecz kraju członkowskiego. Zobowiązania to maksymalny pułap środków pomocowych, które zostały dla danego kraju przewidziane w danym okresie programowania i o które ma prawo się ubiegać kraj członkowski po spełnieniu określonych warunków o charakterze formalnym, prawnym i finansowym.

⁴ Por. wypowiedź J. Barrot, Komisarza ds. Polityki Regionalnej w: *Wzór dla innych. Gość „Rzeczpospolitej”*. „Rzeczpospolita” nr 172 (6855) z 24-25. VII. 2004 r., s. 2.

⁵ Zdecydowanie łatwiejsze jest natomiast wyznaczenie stopy progowej, która musi zostać osiągnięta, aby Polska nie stała się płatnikiem netto. Analizy takiej dokonał m.in. Gdański Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową. Stopa progowa została wyznaczona na poziomie 49%. Na temat metodyki przyjętej do wyznaczenia prognozy zob. szerzej: M. Mackiewicz i in.: *Finansowe skutki przystąpienia Polski do Unii Europejskiej*. Warszawa – Gdańsk 2003 Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową.

⁶ Szerzej na ten temat zob. J. Szlachta: *Narodowy Plan Rozwoju Polski na lata 2004–2006 – wybory strategiczne*. „Gospodarka Narodowa” nr 7-8/2003, s. 13-16.

– zapewnienie odpowiedniej liczby i jakości projektów (ang. *project pipeline*), które spełnią ostre kryteria selekcji pod kątem unijnych wytycznych,

– wygospodarowanie środków krajowych w ramach współfinansowania i prefinansowania projektów.

Na dwa ostatnie czynniki niezwykle istotny wpływ może mieć polski sektor bankowy poprzez wspieranie beneficjentów w opracowywaniu podstaw finansowych projektów oraz zapewnienie stabilnych źródeł ich finansowania.

Zakres polityki regionalnej realizowanej w Polsce

Relatywnie niski w stosunku do innych krajów UE poziom rozwoju regionalnego Polski, rozpatrywany w przekroju ekonomicznym, społecznym i przestrzennym, przesądził o objęciu kraju priorytetowymi celami polityki regionalnej UE. Polityka regionalna (strukturalna) w UE jest prowadzona przede wszystkim na poziomie regionów⁷. Są one wydzielone na podstawie wytycznych unijnych, tzw. Nomenklatury jednostek terytorialnych do celów statystycznych (*NUTS*, ang. *Nomenclature of territorial units for statistics*)⁸. W praktyce największe znaczenie mają regiony wydzielone na drugim poziomie NUTS (w przypadku Polski są to województwa⁹). Wszystkie regiony Polski wydzielone na drugim poziomie zostały objęte polityką regionalną w ramach tzw. Celu 1., tj. „promowania rozwoju i dostosowań strukturalnych w regionach słabiej rozwiniętych”¹⁰. Kryterium, które musi spełnić region, aby otrzymać pomoc strukturalną w ramach Celu 1., zależy od poziomu PKB *per capita* notowanego w danym regionie. Regiony objęte Celem 1. to te, w których PKB na mieszkańca, mierzony parytetem siły nabywczej i obliczony na podstawie danych Wspólnoty za ostatnie trzy lata, dostępnych w dniu 26 marca 1999 r., jest niższy od 75% średniej Wspólnoty¹¹.

⁷ Wyjątkiem jest tu przede wszystkim Fundusz Spójności, będący instrumentem finansowania wsparcia strukturalnego UE. Środki FS alokowane są na poziomie całych krajów członkowskich. Zasady działania FS oraz zakres tematyczny projektów, które mogą być dofinansowane z funduszu zob. Rozporządzenie Rady UE nr 1164 z 16 maja 1994 r. w sprawie Funduszu Spójności (1164/1994/WE); Rozporządzenie Rady z 21 czerwca 1999 r. zmieniające rozporządzenie NR 1164/1994/WE ustanawiające Fundusz Spójności (1264/1999/WE).

⁸ Klasyfikacja NUTS ma charakter pięciostopniowego podziału hierarchicznego regionów składowych UE. Na temat kryteriów podziału regionalnego oraz stosowanej skali podziału zob. szerzej Rozporządzenie (WE) nr 1059/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 maja 2003 r. w sprawie ustalenia wspólnej klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS).

⁹ Na temat podziału obszaru Polski zgodnie z wytycznymi NUTS zob. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 lipca 2000 r. w sprawie wprowadzenia Nomenklatury Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NTS) (Dz.U. Nr 58, poz. 685 z późn.zm.).

¹⁰ Oprócz Celu 1. istnieją jeszcze dwa cele realizacji europejskiej polityki regionalnej. Cel 2. dotyczy „wspierania gospodarczej i społecznej konwersji obszarów stojących w obliczu problemów strukturalnych”. Cel 3. służy „wspieraniu adaptacji i modernizacji polityk i systemów kształcenia, szkolenia i zatrudnienia”.

Najważniejsze praktyczne konsekwencje objęcia regionu pomocą w ramach Celu 1. oznaczają, że:

– projekty w danym regionie mogą być finansowane ze wszystkich funduszy strukturalnych,

– alokacja środków dla takich regionów jest najwyższa¹²,

– stopy dofinansowania projektów mogą osiągnąć najwyższe przewidziane pułapy¹³.

Poza objęciem całego obszaru Polski działaniami w ramach Celu 1. kraj spełnił również warunki formalne, aby móc korzystać ze środków Funduszu Spójności – FS (ang. *Cohesion Fund*)¹⁴.

System realizacji i cele polityki regionalnej w Polsce

System realizacji polityki regionalnej i dystrybucji środków unijnych w Polsce został precyzyjnie zaprojektowany w wielu dokumentach programowych¹⁵. Dokumenty, na podstawie których będzie udzielana akcyjna pomoc regionalna w naszym kraju, obejmują:

– Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004-2006 (NPR),

– Podstawy Wsparcia Wspólnoty – PWW (ang. *Community Support Framework*)¹⁶,

– Sektorowe Programy Operacyjne/Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego (SPO/ZPORR),

– Strategię Wykorzystania Funduszu Spójności,

¹¹ Rozdział 2, Artykuł 3, Rozporządzenie Rady z 21 czerwca 1999 r. wprowadzające ogólne przepisy dotyczące funduszy strukturalnych (1260/1999/WE). Średni dochód PKB na mieszkańca liczony wg parytetu siły nabywczej w Polsce w 2001 r. wyniósł wg danych Eurostatu 9,2 tys. USD (poniżej 40% przeciętnego poziomu notowanego w krajach UE). Dane za: Polska. Narodowy Plan Rozwoju 2004-2006. Dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 14 stycznia 2003 r., skorygowany zgodnie z decyzją Rady Ministrów z dnia 11 lutego 2003 r. Warszawa, luty 2003 r., s. 7.

¹² Stanowi w praktyce około 70% całkowitych wydatków z budżetu funduszy strukturalnych.

¹³ Maksymalnie 75% całkowitych tzw. kosztów kwalifikowanych oraz co najmniej 50% tzw. kwalifikowanych wydatków publicznych.

¹⁴ Podstawowe kryterium, umożliwiające dostęp do środków FS, dotyczy wysokości produktu krajowego brutto (PKB) na jednego mieszkańca w danym państwie członkowskim. Jeżeli poziom ten jest niższy od 90% średniego poziomu PKB na jednego mieszkańca we Wspólnocie, to kraj może realizować projekty dofinansowane ze środków FS.

¹⁵ Dokładne zaprogramowanie pomocy i sporządzenie dokumentów programowych jest formalnym warunkiem korzystania ze środków strukturalnych UE. Liczba sporządzonych dokumentów i tryb ich konsultacji z KE zależą przed wszystkim od wielkości kraju członkowskiego i wysokości pomocy, która ma być udzielona. Szerzej na temat wymaganej dokumentacji programującej pomoc strukturalną zob. Rozdział II, Treść programowa dla celów 1, 2 oraz 3. Rozporządzenie 1260/1999/WE, op. cit.

¹⁶ Pod względem konstrukcji i treści PWW jest dokumentem pochodnym w stosunku do NPR, przy czym opracowania go strona unijna. Powstał na podstawie NPR oraz kilkumiesięcznych negocjacji pomiędzy urzędnikami polskimi a unijnymi. Stanowi akceptację planu polskiej polityki regionalnej określonej w NPR, która będzie realizowana w latach 2004-2006. PWW jest również formalnym wyrazem zobowiązania do alokacji środków unijnych jako wkład wspólnoty do realizacji polityki regionalnej w Polsce. *Podstawy Wsparcia Wspólnoty. Promowanie rozwoju gospodarczego i warunków sprzyjających wzrostowi zatrudnienia*. Bruksela – Warszawa, Grudzień 2003, Dokument przyjęty przez Kolegium Wysokich Komisarzy 10 grudnia 2003 r. i przez Radę Ministrów 23 grudnia 2003 r.

- Jednolity Dokument Programujący Inicjatywę Wspólnotową Equal,
- Dokumenty Programowe Inicjatywy Wspólnotowej Interreg.

Główny cel strategiczny realizacji polityki regionalnej w Polsce został zdefiniowany w Narodowym Planie Rozwoju na lata 2004-2006. Cel określono jako „rozwijanie konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zdolnej do długofalowego harmonijnego rozwoju, zapewniającej wzrost zatrudnienia i osiągnięcie spójności społecznej, ekonomicznej i przestrzennej z Unią Europejską na poziomie regionalnym i krajowym”¹⁷. W ramach uściślenia celu strategicznego wyznaczono tzw. osie rozwoju. Obejmują one:

- wspieranie konkurencyjności przedsiębiorstw,
- rozwój zasobów ludzkich i zatrudnienia,
- tworzenie warunków do zwiększania poziomu inwestycji, trwałego rozwoju i promowania spójności przestrzennej,
- przekształcenia strukturalne w rolnictwie i rybołówstwie, rozwój obszarów wiejskich,
- wzmocnienie potencjału rozwojowego regionów i przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów.

Zarys programów operacyjnych realizowanych w Polsce¹⁸

NPR jest wprowadzany w Polsce w ramach wymienionych osi rozwoju na podstawie tzw. Sektorowych programów operacyjnych (SPO), Zintegrowanego programu operacyjnego rozwoju regionalnego (ZPORR), Strategii wykorzystania Funduszu Spójności oraz Programów związanych z wdrażaniem inicjatyw wspólnotowych.

Każdy z opracowanych przez Polskę Programów operacyjnych dotyczy konkretnej osi rozwoju NPR. Powstałe w Polsce Sektorowe programy operacyjne są programami monofunduszowymi. Oznacza to, że każdy z nich jest finansowany ze środków jednego funduszu strukturalnego, tj.:

- Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego; EFRR (ang. *European Regional Development Fund*)¹⁹,
- Europejskiego Funduszu Społecznego, EFS (ang. *European Social Fund*)²⁰,
- Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji

Rolnej – Sekcja Orientacji, EFOGR- SO (ang. *European Agricultural Guidance and Guarantee Fund*)²¹,

- Instrumentu Finansowego dla Orientacji Rybołówstwa, IFOR (ang. *Financial Instrument for Fisheries Guidance*)²².

Poza funduszami strukturalnymi NPR jest również finansowany ze środków Funduszu Spójności.

Oś rozwoju NPR „wspieranie konkurencyjności przedsiębiorstw” jest realizowana poprzez SPO – Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw²³, finansowany ze środków EFRR. Celem strategicznym realizacji SPO – WKP jest „poprawa pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw, działających na terenie Polski w warunkach Jednolitego Rynku Europejskiego”. Przewidziano dwa główne priorytety tego programu²⁴. Priorytet pierwszy to „Rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności poprzez wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu”. Jego beneficjentami są instytucje wspierania biznesu, fundusze pożyczkowe, poręczeń kredytowych²⁵ oraz kapitału załóżkowego, podmioty zarządzające parkami przemysłowymi i naukowo-technologicznymi, instytucje badawczo-rozwojowe, instytucje prowadzące ewidencje i rejestry. Priorytet drugi to „Bezpośrednie wsparcie przedsiębiorstw”. Głównymi beneficjentami programu są przedsiębiorstwa²⁶ (usługi doradcze dla Małych i średnich przedsiębiorstw (MSP), granty inwestycyjne dla MSP, dotacje dla przedsiębiorstw na realizację inwestycji dotyczących osiągnięcia standardów UE w zakresie ochrony środowiska).

Oś rozwoju „rozwój zasobów ludzkich i zatrudnienia” jest realizowana poprzez SPO Rozwój Zasobów Ludzkich²⁷ oraz Inicjatywę Wspólnotową

²¹ Zasady działania EFOiGR oraz zakres tematyczny projektów, które mogą być dofinansowane z funduszu, zob.: Rozporządzenie Rady UE nr 1257 z 17 maja 1999r. dotyczące wsparcia rozwoju wsi przez Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej (EAGGF) zmieniające i uchylające niektóre rozporządzenia (1257/1999/WE).

²² Zasady działania FIOR oraz zakres tematyczny projektów, które mogą być dofinansowane z funduszu, zob.: Rozporządzenie Rady UE nr 1263 z 21 czerwca 1999 r. w sprawie Finansowego Instrumentu Orientacji Rybołówstwa (1263/1999/WE).

²³ Sektorowy Program Operacyjny Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw, lata 2004-2006, przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 16 marca 2004 r. *Podstawy Wsparcia Wspólnoty na lata 2004-2006*. Warszawa, marzec 2004 r. (SPO WKP oraz wszystkie kolejno cytowane dokumenty programowe dostępne są na stronie internetowej: www.fundusze-strukturalne.gov.pl)

²⁴ W każdym Programie Operacyjnym pojawia się jeszcze dodatkowy priorytet – Pomoc Techniczna. Wg założeń, ma on usprawnić realizację danego programu operacyjnego. Zakres działań i beneficjentów przewidzianych w ramach tych priorytetów zostanie omówiony przy prezentacji PO Pomoc Techniczna.

²⁵ Pomoc unijna w szczególności bardzo silnie wpłynęła na rynek funduszy poręczeń kredytowych. Istniejące FPK mogą zostać bezzwrotne dokapitalizowane w ramach SPO WKP w kwocie sięgającej trzykrotności ich obecnych kapitałów własnych. Szerzej nt. perspektyw rozwoju rynku funduszy poręczeniowych w Polsce po wejściu do UE zob. K. Wąsowski: *Szansa na trójśkok*. „Gazeta Bankowa” nr 34 (826), 23.08.2004, s. 20-21.

²⁶ Przewiduje się, że około 75% pomocy przeznaczonej dla przedsiębiorców będzie alokowane w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw.

²⁷ Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich 2004-2006. Bruksela – Warszawa, styczeń 2004 r.

¹⁷ Polska. *Narodowy Plan Rozwoju 2004-2006*, op.cit., s. 63.

¹⁸ Na temat procesu programowania pomocy i dokumentów programowych zob. szerzej K. Wąsowski: *Struktura dostępnych środków pomocowych – programy operacyjne*. „Rzeczpospolita” nr 102 (6785), 30.04. - 3.05.2004 r., Dodatek Fundusze Strukturalne Unii Europejskiej, s. 6-10.

¹⁹ Zasady działania EFRR oraz zakres tematyczny projektów, które mogą być dofinansowane z funduszu, zob.: Rozporządzenie Rady UE nr 1783 z 12 lipca 1999 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (1783/1999/WE).

²⁰ Zasady działania EFS oraz zakres tematyczny projektów, które mogą być dofinansowane z funduszu, zob.: Rozporządzenie Rady UE nr 1784 z 12 lipca 1999r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego (1784/1999/WE).

Equal²⁸ (oba finansowane z EFS). Głównym celem strategicznym realizacji SPO RZL jest „budowa otwartego, opartego na wiedzy społeczeństwa poprzez zapewnienie warunków do rozwoju zasobów ludzkich w drodze kształcenia, szkolenia i pracy”. Jest on realizowany poprzez dwa priorytety: „Aktywna polityka na rynku pracy oraz integracja zawodowa i społeczna” oraz „Rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy”. Do głównych grup beneficjentów programu należą: instytucje rynku pracy (publiczne i niepubliczne), samorządy województw, powiatów i gmin, placówki edukacyjne i partnerzy społeczni, przedsiębiorcy i zatrudnieni w przedsiębiorstwach, instytucje doradztwa personalnego i pośrednictwa pracy, osoby bezrobotne, pracownicy zagrożeni bezrobociem, placówki podnoszące kwalifikacje zawodowe.

Oś „tworzenie warunków dla zwiększania poziomu inwestycji, trwałego rozwoju i promowania spójności przestrzennej” jest realizowana poprzez SPO Transport²⁹ (EFRR) oraz Strategię wykorzystania funduszu spójności³⁰ (FS). Celem strategicznym realizacji SPO Transport jest „zwiększenie spójności transportowej kraju oraz polepszenie dostępności przestrzennej miast, obszarów i regionów Polski w układzie Unii Europejskiej, co przyczyni się do osiągnięcia celu strategicznego PWW”. Przewidziano dwa priorytety realizacji programu: „Zrównoważony gałęziowo rozwój transportu” i „Bezpieczniejsza infrastruktura drogowa”. Ważniejszymi beneficjentami pomocy programu są: Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, Polskie

Koleje Państwowe SA, PKP Polskie Linie Kolejowe SA, Urzędy Morskie, Zarządy Portów, samorządy województw, powiatów i gmin, Morska Służba Poszukiwania i Ratownictwa SAR. Celem interwencji realizowanych w ramach FS jest „zapewnienie gospodarczej i przestrzennej spójności kraju i poszczególnych regionów z przestrzenią europejską”. Przewidziano dwa obszary koncentracji działań finansowanych ze środków FS:

– rozwój sieci transportowych: sieci drogowej (przede wszystkim autostrad i dróg głównych) oraz sieci kolejowej (linii o podstawowym i międzynarodowym znaczeniu, usytuowanych w paneuropejskich korytarzach transportowych), w istotnym stopniu poprawiających warunki tranzytowe kraju i dostępność poszczególnych regionów;

– rozwój infrastruktury ochrony środowiska mającej największy wpływ na poprawę sytuacji ekologicznej kraju.

Institucje odpowiedzialne za realizację Strategii to: Ministerstwo Infrastruktury, Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, PKP Polskie Linie Kolejowe SA (sektor transportowy) oraz Ministerstwo Środowiska, Narodowy i Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorstwa komunalne, Regionalne Zarządy Gospodarki Wodnej (sektor ochrony środowiska).

Oś „przekształcenia strukturalne w rolnictwie i rybołówstwie oraz rozwój obszarów wiejskich” jest realizowana według dwóch programów operacyjnych: SPO Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich³¹ i SPO Rybołówstwo i przetwórstwo ryb³² (finansowane ze środków EFOGR–SO oraz IFOR). W SPO Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich przewidziano dwa priorytety: „Wspieranie zmian i dostosowań w sektorze rolno-żywności-

²⁸ Program Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL dla Polski, Warszawa, kwiecień 2004 r.

Inicjatywy Wspólnotowe są odrębnym instrumentem realizacji polityki regionalnej. Ich specyfika polega na tym, że realizują one przede wszystkim cele istotne z punktu widzenia Unii Europejskiej jako całości. W związku z tym są one inicjowane głównie przez Komisję Europejską i opracowywane wspólnie przez Komisję Europejską (poprzez poszczególne Dyrekcje Generalne) i kraje członkowskie, natomiast wdrażane i koordynowane na poziomie krajowym. W obecnym okresie programowania będą wprowadzane w naszym kraju wyłącznie dwie Inicjatywy Wspólnotowe: Interreg oraz Equal.

²⁹ Sektorowy Program Operacyjny Transport na lata 2004-2006. Warszawa, grudzień 2004 r.

³⁰ Strategia Wykorzystania Funduszu Spójności na lata 2004-2006. Warszawa, grudzień 2003 r.

³¹ Sektorowy Program Operacyjny Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich. Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004-2006.

³² Sektorowy Program Operacyjny Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb. Podstawa Wsparcia Wspólnoty 2004-2006. Warszawa, luty 2004 r.

Wykres 1 Alokacja środków unijnych na poszczególne SPO, ZPORR, Strategię Wykorzystania Funduszu Spójności oraz Inicjatywy Wspólnotowe (mld euro)

Źródło: opracowanie własne na podstawie zaktualizowanych alokacji środków unijnych zaprezentowanych w PWW, op.cit., s. 99.

Tabela 1 Wyniki symulacji HERMIN: Odchylenie rezultatów symulacji z NPR do symulacji bazowej bez NPR (w %)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Całkowite NPR							
PKB	0,22	1,13	2,51	3,33	2,83	1,56	1,22
Stopa bezrobocia	-0,14	-0,71	-1,48	-1,77	-1,15	-0,27	-0,05
Bezrobocie*	-23.960	-119.710	-250.180	-299.750	-194.730	-45.350	-8.930
Infrastruktura	0,17	0,99	2,57	4,27	5,14	5,13	5,12
Konsumpcja prywatna	0,15	0,78	1,83	2,54	2,20	1,11	0,52
Wyłącznie środki publiczne							
PKB	0,17	0,83	1,83	2,43	2,10	1,20	0,95
Stopa bezrobocia	-0,10	-0,51	-1,05	-1,25	-0,81	-0,18	-0,02

* Różnica do wartości bazowej w osobach zatrudnionych.

Źródło: Podstawy Wsparcia Wspólnoty, op.cit., s. 48.

owym” oraz „Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich”. Głównymi beneficjentami pomocy są: samorządy terytorialne na poziomie gminy, powiatu, województwa, rolnicy i mieszkańcy obszarów wiejskich, przedsiębiorstwa produkujące i przetwarzające produkty rolne, pracownicy zatrudnieni w tych przedsiębiorstwach, instytucje otoczenia biznesu. W SPO Rybołówstwo i przetwórstwo ryb przewidziano cztery priorytety realizacji programu: „Dostosowanie zasobów połowowych do nakładów”, „Odnowa i modernizacji floty rybackiej”, „Ochrona i rozwój zasobów wodnych, chów i hodowla ryb, rybackie urządzenia portowe, przetwórstwo i rynek rybny, rybołówstwo śródlądowe” oraz „Inne działania”. Głównymi beneficjentami pomocy programu są: armatorzy statków rybackich, właściciele i dzierżawcy portów, zintegrowane kolektywne grupy właścicieli i rodzin rybackich, rybacy, organizacje rybaków śródlądowych, właściciele gospodarstw rybackich, właściciele zakładów przetwórczych o określonych możliwościach wprowadzenia nowych technologii, hurtownicy, detaliści, placówki naukowo-badawcze, uczelnie.

Oś „wzmocnienie potencjału rozwojowego regionów i przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów” będzie realizowana poprzez Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego³³ (ja-

ko jedyny wyjątek program będzie finansowany ze środków dwóch funduszy strukturalnych – EFRR i EFS) oraz Inicjatywę Wspólnotową Interreg (EFRR). ZPORR jest największym programem operacyjnym, który będzie realizowany w Polsce. Jego strategicznym celem jest „tworzenie warunków wzrostu konkurencyjności regionów oraz przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów w taki sposób, aby sprzyjać długofalowemu rozwojowi gospodarczemu kraju, jego spójności ekonomicznej, społecznej i terytorialnej oraz integracji z Unią Europejską”. W ramach jego realizacji przewidziano trzy priorytety: „Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów”, „Wzmocnienie rozwoju zasobów ludzkich w regionach” oraz „Rozwój lokalny”. Beneficjentami wsparcia programu są przede wszystkim samorządy województw, powiatów i gmin, stowarzyszenia oraz związki gmin i powiatów, instytucje naukowe, instytucje rynku pracy, agencje rozwoju regionalnego i instytucje wspierania przedsiębiorczości.

Ostatni z programów – Program Operacyjny Pomoc Techniczna³⁴ – nie służy realizacji konkretnej ośi

³³ Polska, Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego. Podstawy Wsparcia Wspólnoty na lata 2004-2006. Warszawa 2004.

³⁴ Program Operacyjny Pomoc Techniczna. Program zatwierdzony przez Komisję Europejską pismem z dnia 3 lutego 2004 r. oraz przez Radę Ministrów w dniu 16 marca 2004 r. Podstawy Wsparcia Wspólnoty 2004-2006. Warszawa 2003.

Tabela 2 Źródła finansowania NPR 2004-2006 (w mln euro)

Całkowite koszty realizacji NPR 2004-2006	16.709,5
w tym:	
- środki wspólnotowe (fundusze strukturalne, Fundusz Spójności)	11.368,6
- fundusze strukturalne	7.635,3
- Fundusz Spójności	3.733,3
- wkład publiczny krajowy (fundusze strukturalne)	2.861,4
- wkład publiczny krajowy (Fundusz Spójności)	661,5
- wkład prywatny (fundusze strukturalne)	1.818,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Polska. Narodowy Plan Rozwoju 2004-2006, op.cit., s. 136-145.

NPR, lecz ma usprawnić proces dystrybucji pomocy strukturalnej w Polsce (finansowany jest z EFRR). Usprawnianie przewidziano w ramach trzech priorytetów: „Wzmocnienie zdolności w zakresie zarządzania, monitorowania, oceny i kontroli Podstaw Wsparcia Wspólnoty (CSF)”, „Wsparcie informatycznego systemu monitoringu i kontroli finansowej” oraz „Upowszechnianie informacji i promocja funduszy strukturalnych”. Głównymi odbiorcami pomocy w ramach tego PO są instytucje publiczne odpowiedzialne za udzielanie pomocy regionalnej w Polsce. Poza PO PT w każdym programie operacyjnym przewidziano wydzielony priorytet „pomoc techniczna”, który ma obejmować analogiczny zakres interwencji w odniesieniu do poszczególnych programów pomocowych (por. przypis 24).

Alokację środków unijnych na poszczególne SPO, ZPORR, Strategię Wykorzystania Funduszu Spójności oraz Inicjatywy Wspólnotowe zaprezentowano na wykresie 1.

Analiza skutków makroekonomicznych realizacji NPR³⁵

Ocena realizacji polityki regionalnej przed wprowadzeniem programów pomocowych (tzw. ocena *ex ante*) stanowi integralną część Narodowego Planu Rozwoju³⁶. Rząd Polski był formalnie zobowiązany przedstawić ocenę makroekonomicznego wpływu NPR na polską gospodarkę. Ocena została dokonana przez zespół niezależnych ekspertów³⁷ na podstawie modelu HERMIN. Modele makro typu HERMIN były już wykorzystywane w latach 90. w krajach unijnych do oceny procesów osiągania spójności oraz wpływu realizacji polityki regionalnej. Polska wersja modelu HERMIN składa się z około 20 równań behawioralnych i zdecydowanie większej liczby identyczności³⁸. Przy modelowaniu wykorzystano około 130 zmiennych określających stan i dynamikę Polskiej gospodarki. Duże trudności natury metodologicznej przy opracowywaniu modelu związane były z faktem, że Polska znajduje się w okresie transformacji gospodarczej³⁹.

Na potrzeby modelu podzielono wydatki ze środków strukturalnych na trzy podstawowe kategorie:

- wydatki inwestycyjne na infrastrukturę techniczną,
- wydatki inwestycyjne na wzmocnienie kapitału ludzkiego,
- wydatki na bezpośrednią pomoc dla inwestycji w sektorze przemysłowym, usługach rynkowych i rolnictwie.

Po określeniu wydatków w każdej z ww. kategorii dokonano symulacji ich wpływu na podstawowe parametry makroekonomiczne. Wyniki wpływu realizacji NPR na polską gospodarkę przedstawiono syntetycznie w tabeli 1.

Potencjalna rola sektora bankowego w obsłudze projektów dofinansowanych ze środków strukturalnych

Jedną z głównych barier absorpcji pomocy regionalnej w Polsce może stanowić niemożność zmobilizowania środków przez beneficjentów w ramach współfinansowania i prefinansowania kosztów projektów, dofinansowanych ze środków strukturalnych.

Konieczność współfinansowania projektów (tj. wyasygnowania środków w ramach tzw. wkładu własnego) związana jest ze specyfiką finansowania polityki regionalnej. Projekty w znakomitej większości nie są finansowane w całości ze środków unijnych. Środki te muszą zostać uzupełnione tzw. krajowym wkładem publicznym oraz w przypadku wybranych beneficjentów tzw. wkładem prywatnym. Ogólna prognoza finansowa odnośnie udziału poszczególnych źródeł finansowania polityki strukturalnej w Polsce (NPR 2004–2006) została określona w tabeli 2.

Z prognozy alokacji przedstawionej w tabeli 2 wynika, że średni poziom współfinansowania projektów ze środków wspólnotowych w przypadku funduszy strukturalnych wynosi 72,7%, a Funduszu Spójności 84,9%. Oznacza to, że krajowi beneficjenci będą zmuszeni wyasygnować kilka miliardów euro ze środków własnych na obowiązkowe współfinansowanie projektów. Ponadto, w ramach realizowanych przedsięwzięć wystąpią tzw. koszty niekwalifikowane (nierefundowane ze środków unijnych)⁴⁰. Niezwykle trudno zatem, mimo przedstawionej w NPR prognozy, oszacować, jaką część całkowitych kosztów projektu będzie stanowił wysokość koniecznego współfinansowania projektów⁴¹. W poszczególnych przypadkach będzie ona za-

³⁵ Opracowano na podstawie: *Ocena skutków makroekonomicznych*. Polska. *Narodowy Plan Rozwoju*, op.cit., s. 46-53; *Podstawy Wsparcia Wspólnoty*, op.cit., s. 47-49.

³⁶ Na temat wymogów formalnych UE co do oceny *ex ante* zob. Artykuł 41, Rozporządzenie 1260/1999/WE, op. cit.

³⁷ Oceny dokonali polscy eksperci we współpracy z Instytutem Badań Społeczno-Ekonomicznych w Dublinie.

³⁸ Za: J. Bradley, J. Zaleski: *Ocena wpływu Narodowego Planu Rozwoju Polski na lata 2004–2006 na gospodarkę przy zastosowaniu modelu HERMIN*. „Gospodarka Narodowa” nr 7-8/2003, s. 22.

³⁹ Za: J. Bradley, J. Zaleski: *Wyniki modelowania wpływu funduszy strukturalnych i funduszu spójności na gospodarkę polską przy zastosowaniu polskiej implementacji modelu HERMIN*.

(www.mpips.gov.pl/pliki_do_pobrania/npr_hermin.pdf).

⁴⁰ Na temat klasyfikacji kwalifikowalności kosztów zob. Rozporządzenie Komisji (WE) nr 448/2004 z dnia 10 marca 2004 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1685/2000 ustanawiające szczegółowe zasady wprowadzenia rozporządzenia Rady (WE) nr 1260/1999 w sprawie kwalifikowania wydatków związanych z projektami współfinansowanymi z Funduszy Strukturalnych i uchylające rozporządzenie (WE) nr 1145/2003.

⁴¹ Szerzej na temat montażu finansowego projektu dofinansowanego ze środków strukturalnych zob. K. Wąsowski: *Współfinansowanie projektów unijnych*. „Fundusze Europejskie” nr 1 (2) styczeń – luty 2004, s. 22-23.

leżeć od typu beneficjenta, specyfiki realizowanego projektu i faktu czy będzie on przynosić znaczny zysk⁴². Wartość koniecznego współfinansowania może stanowić od kilku do nawet kilkudziesięciu procent całkowitych kosztów projektu. Wysokość środków, które klient będzie musiał uzyskać ze źródeł zewnętrznych, będzie zależała od wielkości jego środków własnych. Będą jednak istnieć również programy pomocowe, w których jednym z warunków formalnych uzyskania dofinansowania projektu ze środków unijnych będzie zaciągnięcie kredytu bankowego⁴³. Przewiduje się, że środki na współfinansowanie projektów w znakomitej większości będą pochodzić z sektora bankowego⁴⁴. Potrzeby beneficjentów wygenerują ogromny popyt na pieniądź kredytowy oraz, w przypadku wybranych odbiorców, pomocy na organizację emisji obligacji. Alternatywną formą finansowania wybranych projektów może być leasing⁴⁵.

Wzmożony popyt na zewnętrzne źródła finansowania będzie także miał charakter krótkoterminowy i będzie związany z koniecznością prefinansowania kosztów projektów realizowanych przez polskich beneficjentów. Konieczność finansowania „pomostowego” projektów wynika z faktu, że współfinansowanie projektów unijnych w ramach części kosztów kwalifikowanych, określonej poprzez stopę dofinansowania, będzie miało w naszym kraju charakter refinansowania (refundowania) wydatków poniesionych przez odbiorców pomocy. Oznacza to w praktyce, że potencjalny beneficjent pomocy musi dysponować znaczną częścią środków na zrealizowanie projektu bądź pozyskać je ze źródła zewnętrznego. Dofinansowanie będzie przyznawane etapami, zgodnie z postępowaniem i wydatkowaniem środków w ramach realizowanego przedsięwzięcia. Ze względu na wysokość alokacji pomocy regionalnej dla Polski potrzeby związane z pre-

finansowaniem projektów mogą wygenerować popyt na krótkoterminowy⁴⁶ kapitał w wysokości kilku miliardów euro⁴⁷.

W celu zwiększenia akcji kredytowej i organizacji emisji obligacji przez banki komercyjne w ramach finansowania projektów dofinansowanych ze środków strukturalnych przy Banku Gospodarstwa Krajowego powołano Fundusz Poręczeń Unijnych (FPU)⁴⁸. Krajowi beneficjenci pomocy unijnej będą mogli ubiegać się w Funduszu o poręczenia i gwarancje spłaty ich zobowiązań finansowych (kredytowych oraz wynikających z emisji obligacji), zaciągniętych w ramach współfinansowania i prefinansowania kosztów projektów dofinansowanych ze środków strukturalnych UE. W przypadku kredytów i emisji obligacji o charakterze pomostowym beneficjent może uzyskać poręczenie lub gwarancję w wysokości do 80% zaciąganego zobowiązania (kwota kredytu, wartość nominalna emisji obligacji)⁴⁹, a w przypadku zobowiązań służących do finansowania wkładu własnego – do wysokości 60% zobowiązania. Wydaje się, że w przypadku wybranych beneficjentów, którzy tradycyjnie mieli problemy z przedstawieniem bankowi wiarygodnych zabezpieczeń (np. organizacje pozarządowe zorganizowane w formie fundacji lub stowarzyszeń) FPU ma szansę stać się głównym źródłem zabezpieczania akcji kredytowej skierowanej do tych podmiotów⁵⁰.

Część projektów dofinansowanych ze środków strukturalnych będzie realizowana zgodnie z formułą partnerstwa publiczno-prywatnego (ang. *Public Private Partnership*, PPP). Formuła ta zakłada współpracę sektora publicznego i prywatnego przy wykonywaniu zadań, które tradycyjnie należą do sektora publicznego⁵¹. W ramach inwestycji realizowanej wg formuły PPP instytucja finansowa, a bank w szczególności mogą zaan-

⁴² Szerzej na temat uwarunkowań rzutujących na stopę dofinansowania projektu ze środków unijnych oraz projektów generujących „znaczące zyski” zob.: K. Wąsowski: *Unia wyznaczyła granice zysku*. „Fundusze Europejskie” nr 5 (6) lipiec – sierpień 2004, s. 15-16.

⁴³ W ramach pomocy przedakcesyjnej jednym z takich programów był Fundusz Dotacji Inwestycyjnych finansowany ze środków funduszu PHARE. W ramach pomocy strukturalnej takim programem są dotacje inwestycyjne dla przedsiębiorców z sektora MSP (działanie 2.3) w ramach omawianego Sektorowego Programu Operacyjnego – Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw. Szerzej nt. specyfiki działania 2.3 zob.: K. Wąsowski: *Działanie 2.3. Wzrost konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez inwestycje*. W: A. Łazowski (red.): *Polska firma w Unii. Pozyskiwanie funduszy pomocowych*. Warszawa 2004 Wydawnictwo C. H.

⁴⁴ Przewiduje się, że we współfinansowanie projektów w Polsce poza bankami komercyjnymi poważnie zaangażuje się Europejski Bank Inwestycyjny (w wysokości około 2 mld euro). Bank będzie udzielał pożyczek zarówno kredytobiorcom z sektora publicznego i prywatnego, jak również na przedsięwzięcia realizowane wg formuły partnerstwa publiczno-prywatnego. Za: PWW, op. cit., s. 101.

⁴⁵ Szerzej na temat możliwości stosowania leasingu w projektach dofinansowanych ze środków unijnych zob.: K. Wąsowski: *Leasing może wesprzeć inwestycje*. „Fundusze Europejskie” nr 5 (6) wrzesień – październik 2004 r., s. 20-21.

⁴⁶ Według zapewnień instytucji odpowiedzialnych za kontraktowanie pomocy i przekazywanie środków na rzecz beneficjentów, okres pomiędzy poniesieniem wydatku i zgłoszeniem go do refundacji a przekazaniem środków na rzecz beneficjenta będzie w praktyce nie dłuższy niż 3 miesiące. W przypadku dystrybucji funduszy przedakcesyjnych (PHARE, SAPARD, ISPA) okres ten niekiedy wydłużał się jednak do kilku miesięcy.

⁴⁷ Szerzej o specyfice finansowania pomostowego projektów zob.: K. Wąsowski: *Polityka banków, a oczekiwania beneficjentów. Kredyt pomostowy pozwoli zachować płynność finansową*. „Fundusze Europejskie” nr 3 (4) maj – czerwiec 2004, s. 7-8.

⁴⁸ Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o Funduszu Poręczeń Unijnych. Dz.U. z 2004 r. nr 121, poz. 1262.

⁴⁹ Ryzyko kredytowe związane z finansowaniem pomostowym jest zdecydowanie niższe. Szerzej o ryzyku, które wynika z finansowania pomostowego zob.: K. Wąsowski: *Budować mosty*. „Gazeta Bankowa” nr 18 (810), 3.05.2004, s. 30-31.

⁵⁰ Szerzej na temat FPU z punktu widzenia uwarunkowań prawnych zob.: K. Wąsowski: *Fundusz Poręczeń Unijnych*. „Prawo Bankowe” lipiec/sierpień 2004, s. 65-74.

Na temat funkcjonalności FPU z punktu widzenia beneficjenta pomocy regionalnej, zob.: K. Wąsowski: *Fundusz Poręczeń Unijnych pomoże w pozyskaniu środków*. „Fundusze Europejskie” nr 2 (3) marzec – kwiecień 2004, s. 6-7.

⁵¹ Obecnie przygotowywana jest w Polsce ustawa o partnerstwie publiczno-prywatnym. W formule PPP upatruje się ogromnego potencjału do realizacji w Polsce dużych inwestycji o charakterze infrastrukturalnym, dofinansowanych dodatkowo ze środków unijnych.

gażować się w przedsięwzięcie przede wszystkim w dwóch podstawowych dziedzinach:

– po pierwsze, jako instytucja dostarczająca długoterminowego kapitału dłużnego, który ma służyć do częściowego finansowania przedsięwzięcia⁵²,

– po drugie, jako instytucja obejmująca bezpośrednie udziały kapitałowe – partner przedsięwzięcia obok podmiotu (podmiotów) sektora publicznego i prywatnego.

Z zaangażowanego kapitału jest wypłacona bankowi renta, proporcjonalna do wielkości zainwestowanego kapitału i ponoszonego ryzyka⁵³.

Poza obszarem wzmożonego popytu związanego z pozyskiwaniem zewnętrznych źródeł finansowania projektów sektor bankowy będzie musiał poważnie zaangażować się w obsługę rozliczeniową beneficjentów (prowadzenie wydzielonych rachunków projektów). Powstanie również ogromne zapotrzebowanie na inne usługi i produkty bankowe, takie jak gwarancje bankowe, akredytywy, instrumenty zabezpieczające przed ryzykiem kursowym. Ponadto, wielu beneficjentów będzie potrzebowało profesjonalnego wsparcia w ramach sporządzania założeń finansowych realizowanych projektów (biznesplany, studia wykonalności). Pojawi się również grupa nowych klientów banków, wykonawców projektów realizowanych przez beneficjentów⁵⁴. Pomoc regionalna i współpraca banków z beneficjentami mają szansę stać się istotnym źródłem zwiększenia aktywności biznesowej polskiego sektora bankowego.

Podsumowanie

Realizacja Narodowego Planu Rozwoju na lata 2004-2006 ma szansę zmniejszyć dystans pomiędzy poziomem rozwoju społeczno-ekonomicznego Polski i pozostałych krajów wspólnoty europejskiej. Ponadto, może istotnie przyczynić się do zniwelowania istniejących dysproporcji rozwoju w obrębie naszego kraju. Wysoka

stopa absorpcji będzie również miała istotny wpływ na ilość środków wyasygnowanych dla naszego kraju w nowym okresie programowania (perspektywie finansowej) w latach 2007–2013 (ewentualnie 2007–2011). Przewiduje się, że Polska ma szansę stać się największym beneficjentem pomocy regionalnej⁵⁵. Szacowane transfery⁵⁶ z tytułu realizowania polityki strukturalnej mogą przekroczyć w kolejnym okresie programowania 60 mld euro⁵⁷. Wydaje się zatem, że doświadczenia zdobyte⁵⁸ w obecnym okresie wykorzystywania środków unijnych będą decydujące dla przyszłych lat, gdzie wpływ pomocy na gospodarkę ze względu na przewidywaną skalę transferów będzie nieporównywalny.

Sukces realizacji polityki regionalnej w Polsce zależy jednak od wielu czynników i sprawnej współpracy sektora publicznego, odpowiedzialnego za dystrybucję pomocy, beneficjentów pomocy oraz sektora bankowego. Współpracy pomiędzy polskim sektorem bankowym a beneficjentami wydaje się jednym z głównych czynników warunkujących wysoką absorpcję pomocy unijnej w naszym kraju w okresie programowania 2004-2006.

⁵² Szerzej na temat roli banku komercyjnego w obsłudze beneficjentów pomocy zob.: K. Wąsowski: *Partner w pozyskiwaniu unijnych środków*. „Gazeta Prawna” nr 85 (1194), 30 kwietnia – 3 maja 2004 r., s. 18.

⁵³ Kwota pomocy regionalnej przeznaczona dla Polski w latach 2004–2006 stanowi ponad połowę wszystkich środków przeznaczonych dla dziesiątki nowych państw członkowskich. W związku z tym jednak, że Polska wchodzi w połowie okresu programowania (rozpoczął się on w 2000 r.), środki przeznaczone dla naszego kraju są obecnie zdecydowanie niższe niż dla niektórych „starych” członków UE.

⁵⁴ Na temat debaty dotyczącej przyszłego budżetu UE i finansowania polityki regionalnej zob. G.T. Grosse (red.): *Polska wobec nowej polityki spójności Unii Europejskiej*. Warszawa 2004 Instytut Spraw Publicznych http://europa.eu.int/comm/regional_policy/debate/reflex_en.htm

⁵⁵ Istnieje obiektywne kryterium limitowania środków dla krajów członkowskich UE. Alokacja środków strukturalnych (obejmująca fundusze strukturalne i Fundusz Spójności) nie może w państwie członkowskim w ciągu roku przekroczyć 4% PKB. Ograniczenie to wprowadzono w obecnym okresie programowania. Główną przyczyną ograniczania wysokości środków był przypadek Irlandii. W latach 90. transfery z tytułu realizacji polityki regionalnej sięgały 10% PKB kraju, co Komisja Europejska uznała za poważne zagrożenie dla konkurencyjności gospodarek państw unijnych. Zob. Rozdział III, Postanowienia finansowe. Rozporządzenie 1260/1999/WE, op. cit.

⁵⁶ Pewne doświadczenia w zakresie dystrybucji pomocy unijnej nasz kraj (administracja publiczna i beneficjenci) zdobył poprzez wykorzystywanie środków z programów przedakcesyjnych (PHARE, SAPARD, ISPA). Skala pomocy oraz wymogi formalne korzystania z programów przedakcesyjnych są jednak zdecydowanie różne niż przy udzielaniu akcesyjnej pomocy strukturalnej.

⁵² Przy większych projektach kapitału długoterminowego udzielają konsorcja bankowe. Przy projektach ważnych z punktu widzenia interesów Wspólnoty Europejskiej konsorcja są tworzone z udziałem EBOR lub EBI. Do 2003 r. EBI uczestniczył w blisko 100 projektach PPP, dostarczając kapitału w wysokości ponad 15 mld euro.

⁵³ Szerzej na temat roli banku komercyjnego w obsłudze projektów dofinansowanych ze środków strukturalnych realizowanych w formule PPP zob.: K. Wąsowski: *Zyska również ten trzeci*. „Gazeta Bankowa” nr 12 (804), 22.03.2004 r., s. 32-33.